Jak se obce snaží zavádět energetický management?

Od kontroly faktur přes odečty v sešitech až po certifikovaný systém hospodaření s energií. Obce přistupují k energetickému managementu různými způsoby. Rozdíly spočívají v rozsahu spravovaného majetku, personálních možnostech i v tom, jak dokážou získané informace využívat. Jejich přístup lze pro názornost rozdělit do pěti úrovní, ve kterých mohou samosprávy rozpoznat svou současnou situaci i možnosti dalšího rozvoje.

Jednotlivé úrovně jsou orientačním pohledem na praxi. Konkrétní obec může mít některé budovy pod podrobným dohledem, zatímco u jiných teprve sjednocuje základní evidenci. Také samotný software nemusí vypovídat o kvalitě řízení: podstatné je, zda obec dostupné informace skutečně využívá.

Pro obec bez pravidelného sledování může být prvním krokem přehled odběrných míst a spotřeb. Tam, kde již existují samostatné záznamy, pomůže jejich sjednocení. Obce se společnou evidencí mohou navázat pravidelným vyhodnocováním, plánováním opatření a kontrolou dosažených výsledků.

Energetický management tak začíná jasnou odpovědností a pravidelnou prací s informacemi. Teprve jejich využití při každodenní správě majetku a rozhodování o investicích přináší obci skutečnou kontrolu nad hospodařením s energiemi.

Energie jako položka k zaplacení

Na první úrovni stojí obce, které spotřebu energií soustavně nesledují. Faktury se zkontrolují a uhradí, ale údaje z nich se dále pravidelně nevyhodnocují. Pozornost se k energiím obrací především při výrazném zvýšení plateb, změně dodavatele nebo poruše.

Takový přístup může souviset s malým počtem obecních budov a odběrných míst i s omezenými personálními kapacitami. Na malém úřadě zajišťuje několik pracovníků širokou škálu agend a energetika bývá jednou z mnoha povinností starosty nebo referenta.

Samotná výše zaplacených faktur však nevypovídá spolehlivě o vývoji spotřeby. Vyšší platba může být způsobena zdražením energie, větším odběrem nebo kombinací obojího. Bez odděleného sledování spotřeby a nákladů se příčiny obtížně rozlišují.

Spotřeba se sleduje, ale každý objekt zvlášť

Další skupinu představují obce, v jejichž budovách se spotřeba již průběžně eviduje. Školník, správce nebo jiný pověřený pracovník zapisuje stavy měřidel do sešitu či tabulky a porovnává je s předchozím obdobím. Pokud zaznamená neobvyklý nárůst, může upozornit na závadu nebo změnu provozu.

Taková evidence má praktický význam. Její omezení však spočívá v roztříštěnosti. Údaje zůstávají v jednotlivých objektech, mohou mít různou podobu a vedení obce nemá společný přehled o celém energetickém hospodářství.

Obec tak může mít pečlivě vedené záznamy ze školy, kulturního domu i obecního úřadu, aniž by je někdo pravidelně souhrnně vyhodnocoval. Pro další posun je podstatné sjednotit způsob evidence a určit, komu se budou informace předávat.

Společný přehled jako podklad pro rozhodování

Na třetí úrovni už obec soustřeďuje údaje z jednotlivých objektů na jednom místě. Může jít o sdílené tabulky, společné úložiště nebo evidenci vedenou pověřeným pracovníkem. Rozhodující je, že se informace pravidelně shromažďují a vedení obce s nimi pracuje. Vzniká tak přehled o tom, které budovy mají nejvyšší spotřebu, kde rostou náklady nebo kde je potřeba prověřit neobvyklý vývoj. Údaje slouží při přípravě rozpočtu, kontrole provozu i rozhodování o opravách a investicích.

Při porovnávání je přitom nutné zohlednit okolnosti. Vyšší spotřebu tepla může způsobit chladnější zima, delší provozní doba nebo větší využití budovy. Smyslem vyhodnocování je tyto souvislosti rozlišit a určit, kde má obec hledat možnosti zlepšení.

I přehledná tabulková evidence tak může být funkčním základem energetického managementu. Podmínkou je pravidelnost, spolehlivost údajů a jasně stanovená odpovědnost za jejich vyhodnocování.

Systematická práce s podporou software

Dalším krokem je využití specializovaného softwaru pro výkon energetického managementu. Ten umožňuje propojit evidenci budov, odběrných míst, spotřeb a nákladů a vytvářet přehledy, grafy i srovnání bez opakovaného ručního přepočítávání.

Přínos vzniká zejména tehdy, když obec údaje průběžně doplňuje, přiřazuje faktury ke správným odběrným místům a kontroluje úplnost záznamů. Systémy napojené na dálkové odečty mohou navíc umožnit včasné zachycení neobvyklé spotřeby. Možnosti takového upozornění vždy závisejí na dostupnosti a četnosti dat; samotná evidence faktur nemůže zajistit okamžité odhalení poruchy.

Pořízení programu ovšem samo o sobě nezaručuje úspory. Někdo musí výstupy vyhodnocovat, hledat příčiny odchylek a navrhovat opatření. Tuto roli může zastávat pracovník obce, externí energetik nebo odborník sdílený více obcemi.

Obce, které takto soustavně pracují s údaji a ověřují výsledky přijatých opatření, již uplatňují některé základní principy normy ISO 50001. Pro případné zavedení systému podle této normy mají dobrý výchozí základ. Samotné používání softwaru a evidence faktur však ještě neznamenají splnění všech jejích požadavků.

Energetický management podle ISO 50001

Pátou úroveň představuje systém hospodaření s energií podle normy ISO 50001, jehož soulad s požadavky normy ověřuje certifikace. Práce s údaji je zde součástí širšího řízení: organizace stanovuje energetickou politiku, cíle a odpovědnosti, plánuje opatření, vyhodnocuje jejich výsledky a průběžně zlepšuje energetickou hospodárnost.

Obce mohou k certifikaci přistoupit dobrovolně. Důvodem může být snaha nastavit dlouhodobě funkční systém i možnost splnit zákonné podmínky pro osvobození od povinnosti energetického auditu. K tomu musí být systém certifikován akreditovanou osobou a jeho rozsah musí odpovídat rozsahu energetického auditu.

Pro některé obce je zavedení a certifikace systému zákonnou povinností. Právní úprava účinná od roku 2026 ji váže na překročení průměrné roční konečné spotřeby energetického hospodářství 23 611 MWh za poslední tři po sobě jdoucí kalendářní roky. Zákon stanoví pro zavedení a certifikaci lhůtu dvou let od vzniku povinnosti.

Každá obec může udělat další krok.